

**QORTI TAL-APPELL
(Sede Inferjuri)
Ghawdex**

**Onorevoli Imhalled Dr. Joanne Vella Cuschieri
B.A. Mag. Jur. (EUR. LAW.), LL.D.**

**Appell numru: 22/2019 JVC
Wara sentenzi tat-Tribunal ghal Talbiet Zghar
Datati 10 ta' Jannar, 2023 u 13 ta' Lulju, 2023**

Daniel Mercieca

vs.

Dogalex 80 Company Limited

Illum 12 ta' April, 2024

Il-Qorti

1. Illi dan huwa appell minn zewg decizjonijiet tat-Tribunal ghal Talbiet Zghar wahda preliminari dwar preskrizzjoni datata 10 ta' Jannar, 2023 gie deciz kif isegwi:

'Għaldaqstant għar-raġunijiet fuq espressi u l-kunsiderazzjonijiet hemm magħmula dan it-Tribunal qiegħed jaqta' u jiddeciedi l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni sollevata mis-socjeta intimata billi jiċhad l-istess eccezzjoni tal-

preskrizzjoni sollevata mis-socjeta intimata fir-risposta tagħha u konsegwentement jordna l-prosegwiment tal-kawza.

L-ispejjeż relattivi għal din is-sentenza preliminari għandhom jkunu a karigu tas-socjeta intimata.'

U sentenza fil-mertu sussegwenti datata 13 ta' Lulju, 2023 fejn gie deciz kif isegwi:

'Għaldaqstant għar-raġunijiet fuq espressi u l-kunsiderazzjonijiet hemm magħmula dan it-Tribunal qiegħed jaqta' u jiddeciedi din il-kawza billi filwaqt li jiċhad l-eċċezzjonijiet rimanenti tas-socjeta intimata (stante li l-ewwel eċċezzjoni kienet giet deciża b'sentenza preċedenti), jilqa' t-talbiet kollha tal-attur u jikkundanna lis-socjeta intimata sabiex thallas lill-attur l-ammont ta' **elf sitt mija u disgħa u erbghin ewro u sebgha u erbghin ċenteżmu (€ 1,649.47)** bl-imgħaxxijiet mid-data ta' kull invoice li għada dovuta sad-data tal-effettiv pagament.¹

L-ispejjeż tal-preżenti istanza kif wkoll l-ispejjeż relattivi għall-ittra ufficjali numru 70/2019 għandhom jkunu kollha a karigu tas-socjeta intimata.'

¹ L-invoices li għadhom dovuti huma dawk li ġew preżentati mal-affidavit tal-attur Daniel Mercieca fis-seduta tal-ewwel (1) ta' Frar 2023.

2. Illi s-sentenzi appellati nghataw wara li r-rikorrent appellat ippremetta u talab kif isegwi:

“Illi s-socjeta’ konvenuta tiggstixxi r-restaurant bl-isem ‘il-Panzier’, fi Triq il-Karita’, Rabat, Ghawdex;

Illi l-attur kien jissupplixxi xoghol u prodotti tal-inbid lis-socjeta’ konvenuta;

Illi s-socjeta’ konvenuta fadlilha tiehu l-ammont ta’ elf, sitt mija u disgha u erbghin Euro u sebgha u erbghin centezmu (€1,649.47) rapprezentanti xoghol kkonsenjat lis-socjeta’ konvenuta, liema ammont huwa bilanc minn ammont akbar;

Illi minkejja li l-attur interpella lis-socjeta’ konvenuta sabiex thallas dan l-ammont, anke permezz tal-Ittra Ufficjali ai termini tal-Art. 166A tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta’ Malta Nru. 70/2019 hija baqghet indempjenti u ma hallsitx;

Illi ghalhekk kellha ssir din it-talba;

Illi tghid ghaliex is-socjeta’ konvenuta m’ghandhiex thallas lill-attur is-somma ta’ elf, sitt mija u disgha u erbghin Euro u sebgha u erbghin centezmu (€1,649.47) rapprezentanti provvista ta’ l-inbid lokali li gie kkonsenjat lis-socjeta’ konvenuta fuq struzzjonijiet taghha stess, u dan oltre l-imghaxijiet relattivi sad-data tal-effettivo pagament.

Bl-ispejjez inkluz dawk l-ittra legali tal-24 ta' Mejju, 2019 u tal-Ittra Ufficjali 166A Nru. 70/2019 kontra is-socjeta' intimata li minn issa hija ingunta in subbizzjoni."

3. L-intimata appellanti ikkontestat l-pretensjonijiet tar-rikorrenti kif isegwi:

"Illi preliminarjament t-talbiet attrici huma preskritti bid-dekors ta' sena u nofs u dana a tenur tal-Artikolu 2148 tal-Kodici Civili.

Illi, minghajr pregudizzju ghas-suespost, it-talbiet attrici fil-konfront tal-esponenti huma totalment nfundati fid-dritt u fil-fatt u dana stante li ma huwa dovut ebda ammont lill-attur;

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri fid-dritt u fil-fatt."

4. Rat illi l-intimata appellat mid-decizjonijiet tat-Tribunal, kemm dik preliminari dwar il-preskrizzjoni kif ukoll dik fil-mertu. L-ewwel aggravju huwa dwar il-preskrizzjoni fejn l-appellant isostni li la darba it-Tribunal cahad din l-eccezzjoni ghar-raguni li ma giex inikati is-sub-inciz applikabbli, l-appellat f'dan l-istadju jerga' jqajjem l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni fit-termini tal-artikolu 2148 tal-Kodici Civili kif isegwi:

‘L-azzjonijiet hawn taht imsemmija jaqghu bi preskrizzjoni bl-eghluq ta’ tmintax-il xahar:

(b) l-azzjonijiet ta’ kredituri ghall-prezz ta’ merkanzija, oggetti jew hwejjeg ohra mobbli, mibjugha bl-imnut.’

Isostni li t-Tribunal applika formalizmu eccessiv u kellu jilqa’ din l-eccezzjoni. Izid li rizultat tal-inverzjoni tal-provi l-appellant ma kienx f’posizzjoni li jindika l-artikolu tal-ligi fil-bidu tal-kawza u li ghalhekk issa indika bic-car u b’certezza dan l-artikolu minghajr ebda diffikulta. Jitlob ghalhekk li din il-Qorti tal-Appell titratta u tiddeciedi l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni kif imqajjma.

It-tieni aggravju tal-intimata appellanti huwa fil-mertu u jsostni li r-rikorrent ma ghandu ebda raguni valida ghat-talba ghall-hlas mressqa minnu. Isostni li ghalkemm it-Tribunal kien obligat li jiddeciedi a bazi tal-ekwita’ t-Tribunal skarta ghal kollox l-argumenti validi tas-socjeta’ intimata appellanti. Izid li tant ghaddha zmien li s-socjeta ntimata tpoggiet f’posizzjoni li huwa mpossibbli ghaliha li ggib prova tal-hlas permezz ta’ ricevuti. Issostni li l’hekk imsejjah ‘customer activity summary’ jew ‘statement’ gie mibni mill-gdid mir-rikorrent bil-ftit informazzjoni li kellu w’ ghalhekk it-Tribunal ma kellux jistrieħ fuqu. Izzid ukoll li ma kien jaghmel l-ebda sens li r-rikorrent baqa jissupplixxi l-inbid lis-socjeta’ rikorrenti, sena wara sena, nonostante li skont hu l-konsenji precedenti ma kienux thallsu. Issostni wkoll li r-rikorrent naqas milli jtella bhala x-xhieda is-‘sales man’ li allegatament

ghamlu dawn il-konsenji u ppercepew hlasijiet direttament huma. Izzid li bhala kumpanija ilha topera ghexieren ta' snin gewwa Ghawdex u qatt ma kienet rinfaccjata b'kawzi fil-Qorti. Issibha ferm diffiqli li, abbazi ta' ekwita, f'sitwazzjoni ta' tahwid u konfuzjoni, t-Tribunal iddecieda li jikkundannha thallas kwalunkwe somma lir-rikorrenti.

Is-socjeta' appellanti ghalhekk titlob li din il-Qorti, filwaqt li tilqa' l-eccezzjonijiet taghha, tichad it-talbiet tar-rikorrent bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra tieghu.

5. Ir-rikorrent appellat wiegeb li s-sentenza appellata hija gusta. Dwar l-ewwel aggravju tal-preskrizzjoni jsostni li l-fatt li l-appellanti tghid li ma kinitx f'posizzjoni tindika liema sub-inciz mill-artikolu 2148 kien applikabbli minhabba l-inversjoni tal-provi ghandu mir-ridikolu ghaliex kien evidenti liema japplika stante li r-rikorrent appellat jissupplixxi xoghol u prodotti tal-inbid. Ulterjoment issostni li l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni ma gietx michuda mit-Tribunal minhabba n-nuqqas ta' sub-inciz izda ghaliex kien ir-rapprezentant tal-appellanti stess li bix-xhieda tieghu bil-gurmaent rrikonoxxa d-dejn dovut minnha.

Illi dwar it-tieni aggravju r-rikorrent appellat ukoll isostni li huwa wiehed fieragh stante li fl-atti gew esebiti d-dokumenti ta' konsenja originali, altru li ma kellux dokumentazzjoni. In oltre, r-rikorrent jghid

li huwa interpellat diversi drabi lill-intimata verbalment għall-hlas u wkoll intbagħtet ittra ufficcjali fit-termini tal-artikolu 166 A qabel inbdew il-proceduri odjerni għalhekk is-socjeta' intimata kellha tkun taf dwar x'kienet il-vertenza.

Jirrispondi għalhekk li din il-Qorti għandha tqis l-aggravji tas-socjeta' appellanti bhala frivoli u vessatorji u l-appellanti għandha tigi ordnata thallas spejjez doppji.

6. Semgħet it-trattazzjoni tal-avukati tal-partijiet fis-seduta tal-10 ta' Jannar, 2024 u konsegwentement l-appell gie differit għad-decizjoni għallum.

7. Rat l-atti kollha tat-Tribunal.

Konsiderazzjonijiet

8. Illi dwar l-ewwel aggravju din il-Qorti rat li t-Tribunal wasal għad-decizjoni preliminari tiegħu dwar l-istess wara li għamel l-analizi tal-provi u l-konkluzjonijiet segwenti:

'Kunsiderazzjoni Legali u Fattwali

Fir-risposta tagħha, is-socjeta intimata qegħda teccepixxi li t-talbiet tal-attur huma preskritti "*bid-dekors ta' sena u nofs u dan a tenur tal-artikolu 2148 tal-Kodici Civili.*" L-unici provi li tressqu dwar din l-eccezzjoni

kienet biss ix-xhieda tar-rapprezentant tas-socjeta intimata Valentino Valenti. Ma tressqu l-ebda provi ulterjuri jew ġew prezentati xi dokumenti in konnessjoni ma' din l-eccezzjoni.

Qabel xejn jibda biex jingħad li sabiex l-preskrizzjoni imsemmija fl-artikolu 2148 jista' jkollha effett trid tiġi osservata l-formola kontemplata fl-artikolu 2160. Dan l-artikolu jistabilixxi li l-preskrizzjonijiet il-qosra fosthom dik kontemplata fl-artikolu 2148 ma jkollhomx effett "*jekk il-partijiet li jecċepuhom, ma jagħtux ġurament minn jeddhom waqt il-kawża li mhumiex debituri, jew li ma jiftakrux jekk il-ħaġa ġietx imħallsa.*" Ir-rapprezentant tas-socjeta intimata Valentino Valenti ħa l-pedana tax-xhieda u iddikjara li huwa m'għandux iħallas lill-attur għaliex il-konsenji kollha li kien rcieva kien ħallashom. Jgħid li huwa ma kienx ħallas biss l-aħħar konsenja peress li huwa kien irritornaha lura. Dan għaliex l-inbid fornut f'dik l-aħħar konsenja ma kienx ta' kwalita tajba.²

Jista' jingħad li l-formola preskritta mill-artikolu 2160 tal-Kap. 16 ġiet osservata. Pero it-Tribunal iqis li l-osservanza ta' dak li jistabilixxi l-artikolu 2160 wehidha mhix sufficjenti sabiex tirnexxi l-azzjoni tal-preskrizzjoni. **L-intimat xorta irid jipprova kif l-azzjoni tal-attur ġiet preskritta u li l-attur għalhekk m'għadux intitolat għall-ħlas ta' dak reklam minnu.**

Infatti huwa principju rikonoxxut mill-awturi u mill-ġurisprudenza tagħna li meta tiġi eccepita l-preskrizzjoni, l-oneru tal-prova huwa fuq min jeccepixxi tali preskrizzjoni. L-awtur Chardon fit-trattat tiegħu *Del dolo e della frode* jikkummenta li: "*La prescrizione e' una eccezione opposta alla azione, ed e' regola invariabile che il convenuto in questo caso diventa attore, spettando a lui di provare cio che serve di fondamento all sua eccezione.*"³ Dan necessarjament ifisser li min jeccepixxi tali eccezzjoni jrid iġib il-prova sal-grad rikjest fil-kamp civili biex juri kif it-talba proposta ġiet estinta minħabba t-trapass ta' zmien indikat minnu.

² Fol. 23 tal-process.

³ Vol. I. Ara wkoll sentenza Pasquale Bonello vs Matteo Grech deciza mill-Qorti tal-Kummerc fid-9 ta' Jannar 1875 u riportata f'Vol. VII-292.

Minn ezami tal-process odjern, is-socjeta intimata ma ipprovdiet lanqas l-icken hjiel ta' prova li tindika meta beda jiddekorri t-terminu preskrittiv minnha citat u meta għalhekk skada. Kien l-obbligu tas-socjeta intimata li hija tressaq tali prova. Jekk is-socjeta intimata ma indikatx kif u meta t-talba tal-attur giet preskritta, t-Tribunal ma jistax jagħmel tajjeb hu għal din il-mankanza tal-provi jew inkella jassumi huwa stess meta setgħet giet preskritta t-talba tal-attur. Dan in-nuqqas ta' provi huwa fatali għal din l-eccezzjoni.

In oltre jezisti ostakolu ieħor li jimpedixxi lil dan it-Tribunal milli jikkunsidra favorevolment l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni sollevata. Kif irrimarka l-legali tal-attur fit-trattazzjoni tiegħu, is-socjeta intimata naqset li tidentifika bil-preciz liema mis-sub-incizi tal-artikolu 2148 kien japplika għal kaz odjern. Ma kienx sufficienti li sempliciment jiġi indikat it-terminu ta' sena u nofs u l-artikolu 2148. Is-socjeta intimata riedet tidentifika wkoll is-sub-inciz partikolari mill-artikolu 2148 li kien japplika għal kaz odjern. In sostenn ta' dan it-Tribunal jagħmel riferenza għas-sentenza fl-ismijiet **Joseph Grech vs Emanuele Camilleri** deciza mill-Qorti tal-Appell Kummercjali fil-21 ta' Marzu 1977 fejn il-Qorti kienet caħdet l-eccezzjoni propju għaliex "*l-eccepita preskrizzjoni bjennali mhix indikata b'mod sufficientement car u specifiku la bl-indikazzjoni ta' l-Artikolu 2254 (illum 2149) tal-Kodici Civili, li b' ben hames incizi distinti, jipprospetta l-preskrizzjoni ta' azzjonijiet għal kollox differenti wahda mill-ohra ...*" Dak rimarkat mill-Qorti b' riferenza għall-artikolu 2149 jista' facilment jiġi applikat għall-artikolu 2148 li għandu struttura simili għall-artikolu 2149. Abbazi ta' dak li jstipula l-artikolu 2111 tal-Kodici Civili, it-Tribunal ma jistax jissupplixxi għal tali nuqqas tas-socjeta intimata u jassumi huwa stess liema mis-sub-incizi għandu japplika għal kaz odjern. Dan ir-raġunament gie konfermat f' sentenza oħra tal-Qorti tal-Appell fl-ismijiet **Futura Home Appliances Co Ltd vs John Peresso** deciza fis-sittax (16) ta' Marzu 2005.⁴ Għalhekk l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni tfalli wkoll abbazi ta' dan il-punt.'

⁴ Appell Civili Numru 817/2002/1

9. Illi mis-suespost il-Qorti fehmet li t-Tribunal cahad l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni ghal zewg ragunijiet, l-ewwel raguni tkun ghaliex is-socjeta' ntimata naqqset milli tressaq il-prova minn meta din il-preskrizzjoni kellha tibda tiddekkorri u t-tieni raguni ghaliex fi kwalunkwe kaz is-socjeta' ntimata appellanti naqset milli tindika is-sub-artikolu applikabbli ghall-kaz odjern mill-artikolu 2148.

Illi dwar in-nuqqas ta' ndikazzjoni tal-artikolu l-Qorti taghmel referenza ghall-insenjamenti recenti tal-Qorti tal-Appell fis-sentenza fl-ismijiet **Western Company Limited (C-19994) v. Salvu Pisani u martu Mary Pisani** (Rikors numru 718/22/1 GM) deciza nhar it-30 ta' Novembru, 2023 fejn fiha jinghad illi m'hemmx nullita tal-eccezzjoni tal-preskrizzjoni taht l-Artikolu 2156 tal-Kodici Civili jekk wiehed iqajjem l-artikolu 2156 minghajr ma jsemmi s-subinciz specifiku u li m'hemm xejn irregolari jekk il-Qorti tistieden lill-intimati biex jipprecizaw is-subincizi rilevanti tal-Artikolu 2156 minflok tiddeciedi fuq is-subincizi kollha tal-istess artikolu. Din il-Qorti tqis li l-istess insenjament japplika ghall-artikolu 2148 fil-kaz odjern li sahansitra jindika terminu ta' preskrizzjoni wiehed cioe' dak ta' tmintax-il xahar irrilevantament taht liema kategorija tkun qed tigi eccepita l-preskrizzjoni, l-importanti izda li r-relazzjoni bejn il-partijiet taqa taht wiehed mis-sub-incizi tal-artikolu kif fil-fatt jidher li hekk hu fil-kaz odjern. Il-Qorti ghalhekk tqis li c-cahda da parti tat-Tribunal tal-eccezzjoni tal-preskrizzjoni abbazi tan-nuqqas ta' sub-inciz ma kinitx

gustifikata u ser tghaddi sabiex tilqa' l-ewwel aggravju sakemm jaghmel referenza ghall-istess.

Illi fit-tieni lok jirrizulta li t-Tribunal cahad l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni wkoll ghaliex sostna li s-socjeta' eccipjenti naqset milli tressaq il-prova dwar minn meta dan il-perjodu preskrittiv kellu jibda jiddekorri. Il-Qorti rat ukoll li fl-aggravju mqajjem mis-socjeta' appellanti ukoll ma tissemma l-ebda data minn meta suppost ghandu jibdda jiddekorri t-terminu. Issostni izda li fl-istadju tal-eccezzjoni preliminari t-Tribunal kien ghadu sprovvist mill-invoices relattivi, prova li s-socjeta' ntimata ma setghetx tressaq hi stess. Il-Qorti dwar dan tirrileva li la darba parti teccepixxi l-preskrizzjoni allura awtomatikament il-prova tinkombi fuqha li dak rikjest huwa preskritt u n-nuqqas tal-invoices se mai kien riskju li ghazlet li tiehu meta eccepiet il-preskrizzjoni.

Il-Qorti rat ukoll l-att tat-Tribunal sal-istadju tal-eccezzjoni preliminari. Rat li fl-avviz ma tissemma ebda data ghall-ammont dovut. In oltre, fl-istess tissemma li saret ittra ufficcjali fit-termini tal-artikolu 166 A bin-numru 70/2019 datata 24 ta' Mejju, 2019 izda fl-atti l-Qorti rat li ma giet prezentata l-ebda prova tal-istess b'dana li din ma tistax tintuza ai fini ta' decizjoni dwar il-preskrizzjoni.

Rat li fis-seduta tat-2 ta' Ottubru, 2020 giet ordnata l-inversjoni tal-provi in vista tal-principju li min jeccepixxi l-preskrizzjoni ghandu l-

oneru tal-prova. L-uniku xhud li tressaq fl-atti dwar din l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni kien Valentino Valenti (fol. 23) mressaq mis-socjeta' intimata sostna li huwa hallas kollox ghajr ghall-ahhar konsenja ta' nbid ghaliex kienet hazina u ghalhekk giet ritornata. Jghid li wara sitt snin ir-rikorrent irid il-flus ta' hdax, ghaxra, disa, tmien snin ilu. Konsegwentement ghal dan ix-xhud il-kawza giet differita ghad-decizjoni dwar il-preskrizzjoni u ma tressqu ebda provi ulterjuri dwar l-istess. Jirrizulta ghalhekk lil din il-Qorti li verament sa dak l-istadju tal-proceduri t-Tribunal ma kellux indikazzjoni jew prova mressqa mill-intimata dwar minn meta kellu jibda jiddekorri l-perjodu ta' preskrizzjoni vantat ghajr numru ta' snin mitfughin bl-addocc mix-xhud w' ghalhekk ghamel sew li f' dak l-istadju cahad l-eccezzjoni dwar il-preskrizzjoni.

Illi din il-Qorti tal-Appell izda hija rinfaccjata b'eccezzjoni ulterjuri fl-ewwel aggravju fejn qed terga tigi mqajjma l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni fit-termini tal-artikolu 2148 din id-darba bis-subinciz indikat ikun is-sub-inciz (b) b'dana li l-appellanti qed teccepixxi l-preskrizzjoni ta' sena u nofs jew ahjar tmintax-il xahar kif taqra l-ligi fuq azzjonijiet ta' kredituri ghall-prezz ta' merkanzija, oggetti jew hwejjeg ohra mobbli, mibjugh bl-imnut. Il-Qorti ghalhekk hija mitluba li terga tindaga din l-eccezzjoni abbazi tal-provi kollha fl-atti u mhux biss dawk mressqa sad-data tad-decizjoni preliminari.

Il-Qorti taghmel referenza ghax-xhieda ta' Valentino Valenti a fol. 23 et seq tal-process kif ukoll dik sussegwenti fejn huwa jammetti li l-kumpanija ntimata kienet tordna l-inbid minghand ir-rikorrent tant illi li gie dikjarat li l-intimata ma kinitx qed tikkontesta l-konsenji tal-inbid lilha. Jammetti wkoll li l-ahhar konsenja ma gietx imhallsa ghaliex skont hu kienet konsenja ta' nbid hazin b'dana li gie konsenjat lura. Prova dwar il-hlas u r-ritorn tal-ahhar konsenja, oltre din ix-xhieda ma tressqet imkien aktar fl-atti. Da parti tieghu r-rikorrent baqa jinsisti li l-ammont kien ghadu dovut u li ma kienx minnu li gie ritornat xi nbid lura. Fi kwalunkwe kaz l-eccezzjoni tar-ritorn tal-konsenja hija wahda fil-mertu. Il-Qorti ghalhekk hija rinfaccjata b'ammissjoni da parti tar-rapprezentant tas-socjeta' ntimata li certament hemm ammont dovut lir-rikorrent. In vista ta' dan, l-element tal-artikolu 2160 tal-Kodici Civili li jirrikjedi gurament decizjorju li m'hemm l-ebda ammont dovut ma gewx sodisfatti b'dana li l-Qorti ser tghaddi sabiex tichad l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni fit-termini tal-artikolu 2148 (b) kif regghet eccepita mill-appellanti fl-istadju tal-appell.

10. Illi dwar it-tieni aggravju din il-Qorti rat li t-Tribunal wasal ghad-decizjoni tieghu dwar l-istess wara li ghamel l-analizi tal-provi u l-konkluzjonijiet segwenti:

'Sintezi tax-Xhieda Miġbura

L-attur **Daniel Mercieca** xehed permezz tal-affidavit. Huwa beda biex qal li huwa jopera fil-qasma tal-inbid taht it-*trade name* Bacchus Winery u li hu jissuplixxi inbid u prodotti relatati lil numru ta' stabbilimenti u ristoranti kemm f'Malta u Ghawdex. Fosthom kien jissuplixxi l-inbid lill-Panzier Restaurant operat minn Valentino Valenti f'isem il-kumpanija Dogalex 80 Company Limited. Il-prodotti kienu jitwasslu l-ħanut minn Mercieca personalment jew inkella minn impjegati ta' Mercieca stess. Kull darba li kien ikun hemm delivery, kienet tinħareġ *invoice* bil-prodotti kollha li kienu jkun qegħdin jitwasslu u fuq l-istess *invoice* kien wkoll jiġi miktub l-ammont ta' fliexken li kienu jkun qegħdin jiġu ritornati. Ta' dawn il-fliexken kien jingħata kreditu li kien jitnaqqas mill-ammont tal-*invoice*.

Ix-xhud kompli jgħid li fl-2014 il-kumpanija intimata ma baqgħetx tagħmel ordnijiet mingħand l-attur. Hija pero naqset li tħallas il-bilanc ta' € 1,649.74 li kien għadu dovut lilu.

In kontro-eżami x-xhud indika li l-*invoices* preżentati minnu kienu l-*invoices* li kienu pendenti u li Valenti għan-nom tas-socjeta intimata kien dejjem jgħid li kien se jħallashom. Ix-xhud kompli jgħid li kull darba li kien jitolbu l-ħlas Valenti kien dejjem iġiblu xi skuża jew oħra biex itawwal iż-żmien tal-pagament. Hu min-naħa tiegħu kien jissaportih fi sforz sabiex jiġbor flusu. Mistoqsi jekk kienu hemm aktar fornituri fis-snin li għalihom jirreferu l-*invoices* esebiti, ix-xhud wieġeb li ma kienu jiftakar bl-ammont imma kellu kollox fil-file. Insista li dak li ipprezenta kienu l-*invoices* li kienu għadhom dovuti. Sostna wkoll li darba minnhom Valenti qallu biex jaqtagħalu nofs l-ammont biex iħallsu. Izda Mercieca kien insista miegħu li ried iħallas l-ammont kollu.

Mistoqsi għalfejn ma kienu jiġi indikat fuq id-dokument jekk id-dokument tal-kunsinna ikunx *cash sale* jew *invoice*, ix-xhud insista li għalih f'kaz li ma jkunx qed isir il-ħlas dak il-ħin, dak li kien importanti kien li jkun hemm il-firma tal-persuna li tkun rceviet ix-xogħol. Meta mistoqsi kif baqa' jagħti x-xogħol lis-socjeta intimata meta din ma

kinitx qed thallsu, ix-xhud wiegeb li kien hemm *invoices* li kienu qeghdin jithallsu. Jghid li Valenti kien jipprova jhawwad u jfixkel ghaliex gieli kien jehodlu x-xoghol u Valenti jhallas l-*invoice* l-aktar ricenti u l-antika jhalliha u ma jaqtaghhiex. Gieli kien hemm kazijiet fejn kien jaqbad u jaghmel pagament akkont. Ix-xhud cahad wkoll li kien gabar xi inbid hazin minghand is-socjeta intimata. Sahansitra fuq talba tas-socjeta intimata kien ghamel l-logo tal-hanut tas-socjeta intimata ghal mal-fliexken tal-inbid li kien jaghtiha. Ghalhekk prattikament is-socjeta intimata kellha l-inbid rizervat ghaliha.

Valentino Valenti xehed li huwa ma kienx qed jikkontesta l-*invoices* li gew prezentati mill-attur. Huwa pero qal li ma kellux ihallas ta' dawn l-*invoices* ghaliex dawn l-*invoices* kienu thallsu kollha. Konferma ta' dan kien il-fatt li Mercieca komplja jaghtih ix-xoghol. Sostna li ma kienx jaghmel sens li Mercieca komplja jfornieh bix-xoghol meta fl-istess hin il-kumpanija ma kinitx qed thallas lil Mercieca tal-inbid li huwa kien qiegheed jghaddilha. Ix-xhud komplja jghid li l-kumpanija kienet thallas kull darba li kienet tircievi x-xoghol. Il-kumpanija ma kinitx hallset biss l-ahhar konsenja tal-inbid li kienet saret peress li Valenti sostna li dan l-inbid li kien rcieva ma kienx tajjeb u kien irritornah lura.

'Kunsiderazzjoni Legali u Fattwali

A. L-Eccezzjoni tal-Pagament

Jibda biex jinghad li Valentino Valenti ghan-nom tas-socjeta intimata mhux qed jikkontesta l-*invoices* li gew esebiti mill-attur. Infatti fix-xhieda tieghu tal-ewwel (1) ta' Frar 2023, Valenti jistqarr bl-aktar mod car u skjett li huwa qatt ma kien ikkontesta l-*invoices* li ipprezenta l-attur ghar-raguni li l-fornituri indikati fl-istess *invoices* vera kienu saru lis-socjeta intimata. Is-socjeta intimata qeghda toggezzjona li thallas dawn l-*invoices* ghal zewg ragunijiet: (a) li l-*invoices* kollha b'eccezzjoni tal-ahhar wahda kienu thallsu; (b) u li l-ahhar *invoice* ma thallsitx ghaliex l-inbid li kien gie fornit ma kienx tajjeb u kien gie ritornat lura.

Il-Qrati tagħna dejjem irritenew li l-piż tal-prova tal-pagament hu fuq id-debitur li jallegah. Tali prova tista' issir b'kull mezz. Il-produzzjoni tal-ircevuta mhijiex indispensabbli u jistgħu jgħabu provi konvincenti oħra li jikkonfermaw li sar il-pagament.⁵ F'każ pero li jkun hemm dubju li l-Qrati tagħna ikkwalifikawh bħala "ragjonevoli", tali dubju għandu jmur favur il-konvenut stante li l-piż tal-prova jibqa' fuq l-attur. Dan ifisser għalhekk li mhux kull dubju jista' jwassal sabiex it-talba tal-attur tiġi riġettata. Jeħtieġ li jkun hemm element qawwi ta' verosimiljanza jew kredibilita fil-verżjoni mogħtija mill-konvenut biex jiġi generat dan id-dubju li imbagħad iwassal sabiex il-konvenut jiġi mehlu mit-talbiet tal-attur.

Minn eżami tal-atti processwali, it-Tribunal jislet is-segwenti fatti:

- (a) L-attur jidher li kien organizzat sew fil-mod ta' kif imexxi l-intrapriża tiegħu b'mod partikolari l-mod ta' kif huwa kien jagħmel il-kunsinni tal-inbid lill-klijenti tiegħu. Fil-każ tas-socjeta intimata, jirrizulta li huwa kien jipprepara l-*invoice* relattiva bl-ammont ta' fliexken li huwa kien ikun sejjer jikkunsinna u mal-kunsinna kien jnaqqas wkoll l-valur tal-fliexken li kienu jiġu ritornati lilu. *Invoices* li kienu jiġu imħallsa kienet tinkiteb fuqhom il-kelma "paid" biex b'hekk ikun hemm notament li dik l-*invoice* għet saldata⁶;
- (b) L-attur fuq talba tas-socjeta intimata stess esebixxa wkoll *customer activity summary* li tindika r-relazzjoni professjonali li huwa kellu mas-socjeta intimata u li turi l-kunsinni li saru matul is-snin li damet għaddejja r-relazzjoni kummercjali ta' bejniethom;
- (c) L-attur ipprezenta wkoll lista tal-*invoices* li għadhom dovuti. X'hin wieħed jgħodd dawn l-*invoices* u jnaqqas l-ammont akkont

⁵ Ara sentenza fl-ismijiet **Maltacom plc vs Kurt Galea Pace** deciża mill-Qorti tal-Appell Civili (Sede Inferjuri) fis-19 ta' Mejju 2004 u oħra fl-ismijiet **Avv. John Buttigieg noe -vs- Joseph Portelli noe**, Appell Kummercjali, deciża fis-26 ta' Jannar 1976.

⁶ Ara f'dan is-sens Dokumenti DM 2 sa DM 5.

li kien thallas mis-socjeta intimata, isib li dan iwassal għall-ammont reklamat f' dawn il-proceduri;

- (d) Min-naħa l-oħra Valentino Valenti għalkemm jistqarr li s-socjeta intimata hallset l-*invoices* kollha b' eċċezzjoni tal-aħħar waħda, ma għab l-ebda prova li isostni l-posizzjoni tiegħu tal-pagament. L-uniku argument li jgħib huwa li ma jagħmilx sens li l-attur baqa' jagħti l-prodotti jekk is-socjeta intimata ma kinitx qegħda thallas.

It-Tribunal iqis li r-raġuni mogħtija mir-rappreżentant tas-socjeta intimata li l-ammont reklamat mill-attur għandu jitqies li huwa imħallas għaliex l-attur kompli jforni lis-socjeta intimata bil-merkanzija ma jistax tingħata piż. Minn eżami tal-*customer activity summary* (esebita bħala Dokument DM 1) ma jidhirx li s-socjeta intimata kienet thallas ta' kull kunsinna li kienet issirilha. Infatti jidher li hija kienet iġġemma numru ta' *invoices* qabel tagħmel pagament. Ma kienx il-każ li s-socjeta intimata kienet thallas mill-ewwel kull kunsinna li kienet issirilha. Izda kienet thalli ammont ta' żmien jgħaddi qabel tagħmel il-ħlas dovut. Jirriżulta wkoll li kien hemm okkażzjonijiet fejn kien sar wkoll pagament akkont biex joqtol parti mill-ammont li kien sar dovut. Li kieku kien hemm certa regolarita fil-mod ta' kif is-socjeta intimata kienet tagħmel il-ħlas, wieħed forsi seta' jasal biex jaċċetta t-teżi tas-socjeta intimata li l-*invoices* kienu thallsu għax hekk kien soltu li jsir. Pero ma jirriżultax li kien hemm din ir-regolarita fil-pagamenti da parti tas-socjeta intimata.

It-Tribunal jinnota wkoll li s-socjeta intimata u r-rappreżentant tagħha huma nies tan-negozju u allura isibha diffiċli biex jemmen kif dawn ma żammew l-ebda forma ta' rendikont tal-ħlasijiet li kienu jagħmlu; jew inkella – kif jallegaw fit-trattazzjoni finali – li qerdu d-dokumenti kollha relattivi għan-negozju u għall-ħlasijiet li saru lil terzi għax sempliciment għadda ż-żmien. Għat-Tribunal ix-xenarju li qed tpingi s-socjeta intimata huwa inverosimili. Is-socjeta intimata lanqas ipprezentat provi oħra biex b'xi mod tpatti għall-fatt li hija ma kellhiex dokumenti in sostenn tal-posizzjoni tagħha. L-inqas li setgħet tagħmel is-socjeta attriċi biex isostni t-teżi tagħha huwa li hija tressaq lill-ħaddiema li kienu jaħdmu magħha biex dawn jifgħu dawl fuq kif

kienet ir-relazzjoni kummerċjali bejn il-kontendenti u x'kien normalment isir u kif kienu jsiru l-kunsinni tal-inbid. Dan għaliex irrizulta mill-provi li haddiema tas-socjeta intimata għieli iffirmaw għall-kunsinni tal-inbid huma.

Fid-dawl ta' dan kollu u tenut kont tal-mod kif l-attur ipprezenta u sostna l-każ tiegħu, dan it-Tribunal huwa aktar propens li jattribwixxi kredibbilita lill-verżjoni tal-attur li l-*invoices* prezentati minnu baqgħu ma thallsux mis-socjeta intimata. Per konsegwenza għalhekk it-Tribunal qed jeskludi l-verżjoni tas-socjeta intimata li hija kienet hallset l-*invoices* li qegħdin jiġu reklamati mill-attur. Is-socjeta intimata wkoll lanqas biss ikkontestat dak li qal l-attur in kontro-eżami meta f'okkażżjoni minnhom (u dan qabel ma kienu bdew il-proċeduri odjerni) l-attur mar jerga' jitlob lid-dirigent tas-socjeta intimata biex iħallas il-bilanċ li kien għadu dovut u dan offrielu biex iħallas biss inofs u l-kapitolu ta' bejniethom jingħalaq. Għat-Tribunal għalhekk dawn l-*invoices* li l-attur qed jitlob il-ħlas tagħhom għadhom dovuti u jridu jithallsu.

B. Inbid li ma kienx tajjeb

Għar-rigward l-allegazzjoni tas-socjeta intimata li fir-rigward tal-aħħar *invoice* din ma thallsitx għaliex l-inbid kien gie ritornat lill-attur għaliex ma kienx tajjeb, it-Tribunal jinnota li s-socjeta intimata ma gabet l-ebda prova f'dan is-sens. Huwa inverosimili li s-socjeta intimata rritornat l-inbid u fl-istess hin ma zammet l-ebda forma ta' rendikont jew dokumentazzjoni li b'xi mod tikkonferma li dan l-inbid gie ritornat. Jekk is-socjeta intimata ma kellhiex għalfejn iżzomm rendikont tal-*invoices* l-oħra għax dawn kienu gew imħallsa, tal-anqas żgur li ta' din kellha iżomm nota sew biex tkun żgura li l-attur ma jitlobhiex il-ħlas ta' din l-*invoice* u din l-istess *invoice* tiġi kanċellata kompletament. Ma jistax jkun li kien jinżamm rendikont tal-fliexken vojta li kienu jiġu ritornati ma' kull kunsinna u imbagħad ma inżamm l-ebda rendikont ta' ritorn ta' kunsinna inbid shiħa bil-fliexken b'kollox. It-Tribunal għalhekk hu aktar propens li jqis din ir-raġuni bħala sempliċi skuża biex is-socjeta intimata tipprova tevita milli

thallas dak li kien dovut minnha lill-attur. It-Tribunal għalhekk iqis li din l-*invoice* wkoll trid tithallas mis-socjeta intimata lill-attur.

C. Interessi u Spejjeż Legali

Għar-rigward l-interessi, m'għandu jkun hemm l-ebda dubju li r-relazzjoni ta' bejn l-attur u s-socjeta intimata kienet waħda ta' natura kummerċjali. Is-socjeta intimata kienet qed tiġġestixxi ristoranti li minnu kienet isservi lid-diversi klijenti tagħha. Jidher wkoll li kienet anke tħaddem nies oħra biex jgħinuha fil-ġestjoni tan-negozju tagħha. Għalhekk l-interessi għandhom jiġu komputati fuq l-ammont indikat fuq kull *invoice* li għadha ma tħallsix u dan mid-data tal-*invoice* rispettiva sad-data tal-effettiv pagament. L-ispejjeż tal-kawża wkoll għandha tagħmel tajjeb għalihom is-socjeta intimata għax din l-istanza kienet rikjesta minhabba l-inadempjenza tagħha li hija tonora l-obbligi tagħha.'

11. Illi l-Qorti rat li t-Tribunal dahal f'analizi dettaljata ferm tal-provi fl-atti u qies li l-versjoni tar-rikorrent kienet waħda aktar kredibbli u korroborata minn dik tal-intimata. Fil-fatt jirrizulta li fl-atti, r-rikorrent appellat apparti li xehed hu, esebixxa wkoll id-dokumentazzjoni originali li turi dak dovut mis-socjeta' ntimata liema dokumentazzjoni ma gietx kontestata mill-intimata. Is-socjeta' ntimata da parti tagħha bl-ebda mod ma teskludi l-konsenji ssostni biss li kienet hallset salv għall-ahhar konsenja. Dwar l-allegati pagamenti u dwar l-allegat ritorn tal-ahhar konsenja s-socjeta' ntimata ma prezentat l-ebda prova u pretendiet li t-Tribunal joqghod biss fuq il-kelma tar-rapprezentant tas-socjeta'.

Il-Qorti rat li t-Tribunal fid-decizjoni tieghu qies li l-versjoni tar-rikorrent kienet aktar vero-simili minn dik tal-intimata u din il-Qorti hija tal-istess opinjoni. Din il-Qorti ssibha diffiċli biex temmen li r-rikorrent, nonostante li allegatament thallas, jibqa jhuf u jigri wara s-socjeta' rikorrenti sabiex terga thallas - certament dan ma jaghmel l-ebda sens logiku. In oltre, almenu fir-rigward tal-ahhar konsenja, jekk verament din giet ritornata huwa logiku li dak li jkun izomm prova dokumentarja tar-ritorn f'kaz li jinqalghu problemi dwarha fil-futur izda f'dan il-kaz is-socjeta ntimata dan ma ghamlitux.

Illi in vista tal-argumenti suesposti u wara analizi tal-provi fl-atti, l-Qorti tqis li ma tezisti l-ebda raguni valida u tant gravi li twassalha sabiex tissostitwixxi l-apprezzament tal-fatti tat-Tribunal ghal wiehed differenti u ser tghaddi sabiex tichad it-tieni aggravju tal-appellant.

12. Illi dwar it-talba sabiex din il-Qorti tiddikjara l-appell tas-socjeta' ntimata bhal frivolu u vessatorju, in vista tal-fatt li din il-Qorti ser tilqa' l-ewwel aggravju in parte, ghalkemm ma jaghmel l-ebda differenza fuq id-decizjoni finali, tqis li ma tistax tiddikjara l-appell odjern bhala frivolu u vessatorju ghalkemm l-ispejjez tal-istess xorta wahda ghandhom jigu sopportati mill-intimata appellanti in vista li d-decizjoni finali tat-tribunal ser tigi konfermata.

Decizjoni

Ghaldaqstant ghar-ragunijiet kollha suesposti, din il-Qorti tghaddi sabiex taqta w'tiddeciedi l-appell odjern billi tilqa' limitatament l-ewwel aggravju tas-socjeta' appellanti u tvarja s-sentenza preliminari dwar il-preskrizzjoni datata 10 ta' Jannar, 2023 fis-sens li thassarha fejn l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni fit-termini tal-artikolu 2148 tal-Kodici Civili giet michuda ghar-raguni li ma giex indikat is-sub-artikolu izda tikkonferma dik id-decizjoni fil-bqija, tichad il-bqija tal-ewwel aggravju billi tichad ukoll l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni fit-termini tal-artikolu 2148 (2) mqajjma fl-appell odjern, tichad ukoll it-tieni aggravju tas-socjeta' appellanti u konsegwentement tghaddi sabiex tikkonferma d-decizjoni tat-Tribunal bejn il-partijiet datata 13 ta' Lulju, 2023 in toto.

Bl-ispejjez tal-appell ukoll kontra l-intimata appellanti.

Imhalled Dr. Joanne Vella Cuschieri

Deputat